

***Laudatio* per al doctorat honoris causa atorgat a Philippe Sands, a càrrec d'Àngel J. Rodrigo, professor de Dret Internacional Públic**

Barcelona, 11 de febrer del 2026

**Introducció: Més que un professor universitari**

Professor Philippe Sands, rectora Laia de Nadal, autoritats distingides, membres de la comunitat universitària, convidats i assistents,

És un honor per a mi pronunciar avui la *Laudatio* per al professor Philippe Sands amb motiu de la seva investidura com a doctor honoris causa per la Universitat Pompeu Fabra en nom dels qui l'han proposat i aprovat: el Departament de Dret i el Consell de Govern de la Universitat Pompeu Fabra, respectivament. Per tant, estic agraït per la confiança dipositada en mi.

Nascut a Anglaterra el 1960, fill de pare anglès i mare francesa, va estudiar Dret a la Universitat de Cambridge amb el professor Robert Jennings i va redactar la seva tesi doctoral sota la supervisió d'Elihu Lauterpacht, fill d'Hersch Lauterpacht, també nascut en aquell territori literari que ara és East-West Street. És professor de Dret Internacional al University College de Londres (UCL), on també és director del Centre sobre Corts i Tribunals Internacionals.

Aquests no són temps ordinaris. Com va dir fa uns dies a Davos el primer ministre canadenc, Mark Carney: “Ens trobem enmig d’una ruptura, no pas d’una transició”. Per tant, en aquest context internacional, és especialment rellevant reconèixer aquí els mèrits de Philippe Sands com a acadèmic, advocat internacionalista (*practitioner*) i intel·lectual compromès, que expliquen l’atorgament d’aquest doctorat honoris causa. Tot i que és impossible separar clarament les diferents dimensions de la seva activitat, a efectes d’aquesta presentació les sistematitzaré en les seves principals *contribucions acadèmiques*, en la seva pràctica com a *advocat internacionalista* davant tribunals internacionals i nacionals, i el seu paper

com a *intel·lectual compromès* a través de la seva obra literària i de la seva participació en el debat públic.

## **I. Un especialista en dret ambiental internacional i en dret penal internacional**

Philippe Sands és un jurista internacional que ha estat profundament influenciat per Hersch Lauterpacht i pels seus mestres, primer Elihu Lauterpacht i després James Crawford. Defensa i practica una concepció del dret internacional que fa compatible el positivisme jurídic amb la protecció dels drets humans i la defensa dels valors compartits. Aquesta és una manera d'entendre el dret internacional que ens resulta familiar i que, amb diferents matisos, també reconeixem en juristes espanyols com ara Adolfo Miaja de la Muela, Manuel Díez de Velasco, Juan Antonio Carrillo, Oriol Casanovas, Antonio Remiro, Paz Andrés i Concepción Escobar.

Philippe Sands va ser un dels primers juristes internacionalistes preocupats per la protecció del medi ambient. Com a resultat d'aquesta preocupació, especialment arran de l'accident nuclear de Txernòbil, va elaborar diverses obres sobre el tema i, en particular, va publicar un manual *titulat Principles of International Environmental Law*, una obra que va contribuir de manera decisiva a consolidar el dret internacional ambiental com una branca especialitzada del dret internacional públic.

Més tard, a l'alba del nou segle, la seva tasca acadèmica també va començar a abordar diversos temes del dret humanitari internacional i del dret penal internacional. Un dels més notables és *Torture Team: Deception, Cruelty and the Compromise with the Law*, en què descriu i demostra que diversos agents de l'administració de G. W. Bush van aprovar i consentir pràctiques contràries a la Convenció de Ginebra de 1949 sobre presoners de guerra i a la Convenció contra la Tortura de 1984.

## **II. Un brillant advocat internacionalista**

Philippe Sands és actualment un dels advocats internacionalistes més prestigiosos i experimentats que exerceixen avui dia. El seu estil forense, tal com li va aconsellar el seu mentor i amic James Crawford quan estava a punt de presentar el seu primer cas davant del Tribunal Internacional de Justícia,

es caracteritza per la claredat i l'accessibilitat per als jutges, el respecte per les seves diferents cultures i creences –no només les jurídiques– i la presentació d'una sèrie de propostes concises que articulen l'argument principal i condueixen a una conclusió. Les seves intervencions orals el passat gener en nom de Gàmbia en el cas sobre la Convenció sobre el Genocidi entre Gàmbia i Myanmar en són un bon exemple.

Philippe Sands ha participat en nombrosos casos davant diversos tribunals internacionals, incloent-hi el Tribunal Europeu de Drets Humans, el Tribunal Internacional del Dret del Mar i el Tribunal Internacional de Justícia, entre d'altres. En particular, davant del Tribunal Internacional de Justícia, ha intervingut en diversos casos relacionats amb l'aplicació de la Convenció sobre la Prevenció i el Càstig del Crim de Genocidi en els casos *Croàcia contra Sèrbia* i *Gàmbia contra Myanmar*, així com en el cas relacionat amb l'aplicació de la Convenció sobre l'Eliminació de Totes les Formes de Discriminació Racial en el cas *Geòrgia contra Rússia*. També ha estat l'advocat de Maurici en el cas relatiu a l'arxipèlag de les Chagos, primer davant del tribunal arbitral establert en virtut de la Convenció sobre el Dret del Mar i després en l'opinió consultiva sol·licitada per l'Assemblea General de les Nacions Unides al Tribunal Internacional de Justícia (TIJ). Aquesta participació ha donat lloc a una de les seves últimes obres, *The Last Colony*, que és especialment interessant, entre altres raons perquè ofereix un relat de la seva pròpia relació amb el dret internacional i mostra l'‘altra cara’ de molts dels casos que han arribat davant del Tribunal. També ha participat en l'opinió consultiva sobre Palestina, on va defensar-ne el dret a l'autodeterminació.

La seva participació en diverses arbitracions internacionals d'inversions com a àrbitre també mereix un reconeixement especial. Aquesta és una àrea en què les regles del joc, és a dir, els tractats bilaterals d'inversió, afavoreixen els inversors, generalment grans empreses multinacionals. El contingut d'un bon nombre de laudes d'arbitratge confirma aquest desequilibri. Aquestes disputes giren al voltant del conflicte entre objectius socials que poden anar en direccions oposades: d'una banda, els drets dels inversors estrangers derivats d'un tractat internacional; i, de l'altra, la capacitat d'un estat per adoptar mesures legítimes per protegir interessos públics com el medi ambient o els drets de les comunitats indígenes. Per aquest motiu, les

opinions parcials dissidents de l'àrbitre Philippe Sands en alguns d'aquests casos mereixen un reconeixement especial.

Així, en el cas *Bear Creek contra el Perú*, va discrepar de la majoria pel que fa a l'import dels danys i perjudicis perquè l'empresa reclamant tenia una responsabilitat concurrent, ja que la seva conducta havia contribuït a l'agitació social que va portar el govern peruà a adoptar el Decret Suprem 032-2011, que constituïa una expropiació indirecta del dret de l'empresa a operar i una violació de l'article 812 de l'Acord de Lliure Comerç entre el Canadà i el Perú i, per tant, una rescissió de la llicència d'explotació. Concretament, sostenia que el projecte de Santa Ana va fracassar perquè l'inversor no va poder obtenir la *llicència social* de les comunitats aimara que podien veure's afectades pel projecte (par. 6), la qual cosa justificaria una reducció del 50% en l'import de la indemnització (par. 39).

En el cas *Eco Oro Minerals Corp. contra Colòmbia*, el seu dictamen parcialment dissident defensa una interpretació dels estàndards de "tractament just i equitatiu" i de "protecció i seguretat plenes" de l'Acord de Lliure Comerç que permet tenir en compte el canvi i la complexitat política en l'elaboració de normes per a la protecció dels interessos col·lectius.

També ha comparegut com a advocat davant tribunals nacionals. La seva participació en el cas *Pinochet* davant els tribunals anglesos va ser especialment remarcable, i constitueix una part central de la seva obra *Carrer Londres 38*, en la qual reconstrueix la complexitat del cas amb claredat, suspens i una enorme subtileza jurídica.

### **III. El valor cívic d'un intel·lectual compromès**

Sabem que la literatura, l'art, el dret i també el dret internacional es construeixen i es desconstrueixen amb i per la política. També sabem que el dret internacional té autonomia respecte a la política i al poder i respecte a la moralitat internacional, però també sabem que aquesta autonomia és sempre relativa. Actualment aquesta autonomia relacional, dinàmica i sempre fràgil està sent qüestionada pel 'poder brut' (*raw power*). Vivim en temps autoritaris en què els més poderosos exerceixen el poder brut sense respecte per les normes i sense cap decòrum. En resposta a això, reconeixem el compromís cívic continu de Philippe Sands en la lluita contra aquestes

pràctiques a través de les seves obres literàries i la seva participació en el debat públic.

a) *Les seves obres com a exemple de compromís cívic*

L'obra literària de Philippe Sands desafia la classificació en qualsevol gènere concret, ja sigui la recerca jurídica, la història, la ficció o la crònica. En qualsevol cas, però, s'hi poden identificar algunes característiques comunes, especialment en les seves obres més recents. En primer lloc, són obres autogeneradores que expliquen com es van construir mitjançant la incorporació de materials que reconstrueixen diferents històries personals entrelaçades amb la Història. Potser per aquest motiu, de vegades es considera aquest autor un narrador d'històries (un *storyteller*).

En segon lloc, les obres de Philippe Sands traspassen les fronteres del dret. No només contenen materials i anàlisis jurídics, sinó que també rescaten experiències, moments i vides de persones que havien estat gairebé oblidades. Aquest és el cas dels qui transiten per aquell espai literari que ara és la imaginària "East-West Street", alguns de més coneguts (H. Kelsen, I. Berlin, H. Lauterpacht, etc.) i d'altres de desconeguts, com diversos membres de la seva família materna, especialment els seus avis León i Rita Buchholz, en la seva obra *East-West Street*.

Aquest és també el cas de Charlotte Bleckmann, esposa d'Otto Wächter, a *Ruta d'escapada*, que, en un d'aquells "moments estel·lars" esmentats per Stefan Zweig, el 13 de març de 1938, després de la desfilada triomfal d'Hitler i del nou president del govern, Seyss-Inquart, pels carrers de Viena, al peu de les escales de marbre que baixen des del balcó de Heldenplatz, quan el seu marit li va preguntar si continuaria en la professió jurídica per guanyar diners o s'uniria a l'administració nazi a Àustria, ella va respondre que ell fes el que li convingués més, que "sempre tindrem prou diners per viure"; és a dir, va respondre: "Vull el poder".

Un altre cas és el de Liseby Elysé, la dona nascuda a l'arxipèlag de les Chagos que va testificar davant del TJI en favor de l'Estat de Maurici en la seva obra *The Last Colony*.

De particular interès per a nosaltres és l'aparició de la seva família política espanyola, és a dir, dels avis materns de la seva esposa Natalia Siffrin, a la seva obra *Carrer Londres 38*: Laura Keller i Federico de la Iglesia Navarro, un coronel de l'exèrcit republicà durant la Guerra Civil espanyola, que va

defensar Madrid fins que les tropes de Franco hi van entrar el 1939 i va ser forçat a exiliar-se a Anglaterra.

En tercer lloc, les seves obres proporcionen reconstruccions de trobades personals o debats jurídics en què es barregen la precisió forense, la intensitat emocional i la sobrietat de la seva escriptura. Aquest és el cas, entre d'altres, del moment en què Hersch Lauterpacht escriu a la primera planta de casa seva a Cambridge l'esberrany del discurs d'obertura del fiscal de la Gran Bretanya, Shawcross, en el judici de Nuremberg contra els líders nazis, mentre escolta la *Passió segons Sant Mateu* de J. S. Bach, aclaparat per la por i la incertesa sobre el destí de la seva família a Lviv, a *Carrer Est-Oest*. També és el moment de la trobada entre els seus avis materns, Rita i Leon Buchholz, a casa d'Elihu amb Raquel, la vídua d'Hersch Lauterpacht, a la festa de graduació de l'autor mateix un cop finalitzat el seu màster a la Universitat de Cambridge, també a *Carrer Est-Oest*.

Un altre exemple de la finor de l'exposició és el de la batalla de les idees per situar al centre de l'espai jurídic els "crims de genocidi" de Rafael Lemkin i els "crims contra la humanitat" de Hersch Lauterpacht.

En quart lloc, l'obra de Philippe Sands es caracteritza pel seu domini creixent de la tensió narrativa en el procés de recerca i narració d'històries. El narrador, que ara també s'ha convertit en un personatge, regula magistralment el suspens per mantenir la intriga i l'interès del lector. Això és, com ell mateix ha reconegut, una influència del seu veí i amic John Le Carré, a qui li llegia els manuscrits de les seves novel·les abans de la publicació.

I finalment, són obres en què l'autor no jutja els seus protagonistes ni fa judicis de valor sobre ells i que suposen alhora un compromís ferm i inequívoc amb la defensa del dret internacional (*Torture Team* o *A Lawless World*), amb la defensa de la justícia (*The Last Colony*, *Carrer Londres 38*) i amb la defensa dels drets humans, de l'estat de dret –tant intern com internacional– i de la democràcia.

#### *b) Les paraules tenen poder: la importància de participar en el debat públic*

Philippe Sands és ben conscient que les paraules importen i que "les paraules sovint prenen vida pròpia". Això és encara més cert ara, en aquests temps extraordinaris, ja que estem vivint un període autoritari en què es manifesten

una varietat de símptomes mòrbids. Les paraules importen i poden tenir tant un efecte negatiu com positiu.

Els darrers anys ens han ensenyat les conseqüències negatives del llenguatge i de les paraules utilitzades pels representants d'alguns estats. El desvergonyiment amb què s'utilitzen certes paraules, la brutalitat de les declaracions i l'arbitrarietat d'algunes de les seves pràctiques no només representen un rebuig de les normes de cortesia, de les normes legals o dels valors, sinó que ignoren fins i tot el que John Elster va anomenar "la força civilitzadora de la hipocresia".

Però les paraules importen perquè modelen les idees. Com ha assenyalat encertadament Philippe Sands, "així és com funciona el dret internacional: algú desenvolupa una idea, la posa per escrit (potser en un article o en un llibre), aquesta germina en un text legal consensuat, migra a un altre text legal i, a continuació, desenvolupa una vida pròpia a mesura que els jutges interpreten i apliquen el text". El cas del crim de genocidi és un bon exemple del poder de les idees tant en la seva obra com en la seva pràctica com a advocat. L'elaboració de la noció de genocidi per Rafael Lemkin, exposada en el capítol IX de la seva obra *Axis Rule*, va ser incorporada a la Convenció de 1948 sobre la prevenció i la sanció del delictes de genocidi, interpretada pel Tribunal Internacional de Justícia en el seu dictamen consultiu sobre les reserves a aquesta convenció el 1951, i aplicada en els casos *de Bòsnia i Hercegovina contra Sèrbia* (2007) i *Croàcia contra Sèrbia* (2015). Aquesta noció i aquesta convenció es poden interpretar i aplicar de nou en els casos de *Gàmbia contra Myanmar* i *Sud-àfrica contra Israel*, que encara estan pendents davant el TJI.

Com que les paraules importen i les idees poden tenir un poder enorme, aquí reconeixem el compromís cívic de Philippe Sands mitjançant la seva participació en el debat públic a través del raonament públic, racional i informat. Sands exerceix regularment aquest compromís cívic mitjançant la seva participació com a col·laborador i comentarista en diversos mitjans de comunicació com la BBC, la CNN, *The Guardian*, el *Financial Times* i *The New York Times*.

Una altra manifestació d'aquest compromís cívic és la seva contribució al desenvolupament de nous conceptes jurídics destinats a protegir l'interès públic global. Aquest és el cas de la seva participació en el *Panell d'experts independents encarregat de definir l'ecocidi*, del qual va ser copresident, i

que va elaborar la seva proposta al juny de 2021. Les paraules han donat forma a la idea i s'han plasmat en un text que comença a migrar, i, un cop més, el viatge continua.

La importància i l'eficàcia pràctica de la seva participació en el debat públic també són evidents en el cas de l'agressió de Rússia contra Ucraïna. Quatre dies després que comencés la invasió, el 28 de febrer del 2022, Sands va escriure un article al *Financial Times* en què, atès que el Tribunal Penal Internacional no tenia competència per investigar i processar els responsables del crim d'agressió resultant de la invasió russa d'Ucraïna perquè Rússia no és part de l'Estatut de Roma de 1998, proposava la creació d'un tribunal especial per jutjar aquests actes i els seus responsables. La idea es va formular amb paraules expressades en l'esfera pública. Un cop s'havia aconseguit el suport polític i jurídic necessari, la proposta va passar a la pràctica i es va plasmar per escrit en l'*Acord del 25 de juny de 2025 entre el Consell d'Europa i Ucraïna per crear un Tribunal Especial per al Crim d'Aggressió contra Ucraïna*. El camí de les idees a través de les paraules avança un cop més.

#### **IV. L'esperança en un moment autoritari**

He assenyalat al començament que aquests no són temps normals. En aquests moments no només estem vivint esdeveniments nous, no només ens enfrontem a una altra crisi, sinó que també hem de ser conscients que som davant d'un canvi d'era. Assistim a la desaparició de l'ordre internacional liberal en què hem viscut durant els darrers vuitanta anys. I aquest final d'una època ens causa inquietud i desconcert, no sabem cap a on anem ni quin és el model alternatiu. Per tant, és una condició necessària, tot i que no suficient, no caure en la ceguesa col·lectiva que s'ha produït en altres moments de la història.

En aquest context, i per concloure, reconeixem i celebrem, en primer lloc, les importants contribucions acadèmiques del professor Philippe Sands en el camp del dret internacional públic, especialment en els àmbits de protecció del medi ambient, del dret internacional humanitari i del dret penal internacional.

En segon lloc, reconeixem la seva brillant trajectòria com a jurista internacional, tant davant tribunals internacionals com nacionals, i en la seva funció d'àrbitre en l'arbitratge internacional en matèria d'inversions.

I, finalment, reconeixem també el seu compromís cívic a través de les seves obres literàries i de la seva participació en el debat públic amb idees, paraules, posicions i valors que compartim i que cal defensar. En aquests temps autoritaris, les paraules, les respostes i el compromís amb els drets humans, amb l'estat de dret, amb la democràcia i amb el dret internacional són importants. La resposta dels estats importa, i la de la Unió Europea encara més, especialment en un context en què l'amenaça de l'aparició de grans espais sota la influència dels Estats Units, de Rússia i la Xina pot esdevenir una realitat. La reacció i la resposta dels ciutadans individuals també importen, perquè nosaltres també, amb les nostres decisions i eleccions polítiques i cíviques, podem decantar la balança.

La Universitat Pompeu Fabra es veu reflectida en la manera d'entendre i de practicar la condició universitària del professor Philippe Sands, i comparteix el seu compromís amb la defensa dels drets humans, de la democràcia i de l'estat de dret, tant a escala nacional com a escala internacional.

La Universitat Pompeu Fabra vol formar part de la recerca de solucions als grans reptes que plantegen aquests temps convulsos. Si, com va dir un dels més grans juristes del segle XX, H.L.A. Hart, la idea de governar una societat mitjançant normes jurídiques és "un somni noble", la idea de regular la comunitat internacional a través del dret internacional es pot considerar, en paraules de J. Rawls, "una utopia realista", en el sentit que amplia els límits tradicionals de la possibilitat política i ajuda el món a progressar combinant el realisme amb l'equitat política i amb la justícia per a tots els estats i els seus ciutadans. Aquesta és una batalla a llarg termini, i per escometre-la cal tenir esperança.

L'obra acadèmica i literària de Philippe Sands, la seva lluita com a advocat internacionalista i el seu compromís cívic a través de la seva participació en el debat públic ofereixen esperança en aquests temps de canvi. Sense esperança només queda la malenconia o, pitjor encara, el nihilisme. Com va dir Pompeu Fabra, de qui aquesta universitat porta el nom: "Cal no abandonar mai la tasca ni l'esperança".

Per totes aquestes raons, professor, advocat i escriptor Philippe Sands, rebeu el nostre agraïment amb aquest Doctorat Honoris Causa.